
Informe sobre El Resalany i la seua possible afectació urbanística

Autor: Comissió de Promoció Cultural

Coordinador: Jesús Huguet Pascual

Aprovació: Ple de 22 de desembre de 2008

Antecedents

Amb data 24 de setembre de 2008 tingué entrada en el registre del Consell Valencià de Cultura, amb el número 586, l'escrit signat pel Sr. Àlvar Jornet en nom de l'Associació Cultural "Gaspar Dies" en el que se'ns demanava sobre la possibilitat de recomanar la realització de cates arqueològiques per tal d'evitar la destrucció del poblat morisc d'El Resalany.

La Presidència del C.V.C., escoltada la Comissió de Govern, lliurà l'escrit a la Comissió de Promoció Cultural, la qual, en la sessió del dia 3 de novembre de 2008, encomanà al conseller Jesús Huguet Pascual la formalització de l'informe corresponent.

Consideracions històriques i sobre projectes actuals

L'expulsió dels moriscs del territori valencià en 1609 va significar per a moltes zones un daltabaix de considerables dimensions socials, demogràfiques, econòmiques i culturals. Malgrat que a la ciutat de València, i a moltes altres ciutats de reialenc, l'impacte directe va ser escàs, ja que a penes hi havia unes poques cases de moriscs, si va afectar sensiblement a tota la societat valenciana ja que, a més del cop a les zones rurals, les rendes de molts nobles del Cap-i-casal es van veure reduïdes ostensiblement.

Però sens dubte és en les zones rurals, sobre tot en les de senyoriu, on es produeix una catàstrofe algunes resialles de la qual encara afecten la nostra comunitat. El despoblament de molts indrets va ser tan traumàtic que alguns dels nuclis han desaparegut del nostre atlas toponímic i, potser, de la nostra memòria històrica.

La repoblació cristiana, posterior a 1609, ni fou tot l'exhaustiva necessària ni, sovint, va poder suportar les draconianes condicions que els senyors imposaren per tal de recuperar-se de l'hecatombe econòmica que els hi va significar l'expulsió dels serfs musulmans .

Un territori especialment afectat per l'expulsió va ser l'actual comarca de la Ribera Alta, i més concretament la zona coneguda llavors com les Baronies . Ravals, nuclis o alqueries com Mulata, el Resalany, el Toro, Alcosser, Missana, Alàsquer, la Paixarella, Paraxet, Prada, La Foieta,..... han desaparegut com llocs habitats, a pesar que en algun cas la població es va mantenir, en quantitat ínfima i sovint circumstancialment, fins ven entrat el segle XVIII . No solament va ser l'expulsió dels moriscs la causa del despoblament, Cavanilles incidia en el malèfic cultiu de l'arròs i les pestilències que se'n derivaven i el terratrèmol que va afectar Montesa, S. XVIII també va tenir la seua influència, però és l'expulsió la raó principal, sovint única, que bescanvia la demografia i poblaments de la comarca.

L'abandonament i les condicions, formals o informals, pels nous pobladors o pels de poblacions veïnes que aprofiten les terres abandonades pels moriscs, propicia que part del territori abans urbà es transforme ràpidament en espai cultivable, sobre tot tenint en compte l'aparició de conreus molt rendibles (sucre, morera, garrofer,...) que permeten una posició pel llaurador, i pel propietari en el seu cas, rellevant. Es per això que poblats com Alcosser, que fins el segle XIX tenia construccions, i algun veí almenys temporalment, ara no siga més que el nom d'una partida totalment agrícola del terme municipal d'Alberic, o la Paixarella, en el terme municipal de Castelló de la Ribera, encara que en aquests cas la influència de les eixides de mare del Xúquer va ser considerable. A Alàsquer, per exemple l'església va restar en peu fins la conjunció dels segles XIX i XX, i ben entrat el segle XX podia veure's el cèrcol de l'altar major , mentre que avui és impossible esbrinar on estaven les construccions.

La problemàtica derivada de la pèrdua de coneixement, en ocasions, del lloc exacte on estaven situats aquests nuclis o ravals ha comportat la dificultat per una intervenció eficaç des de la vessant arqueològica. Però eixa circumstància pot suplir-se a partir dels coneixements dels estudiosos i, sobre tot, dels veïns que per la seua tasca al camp tenen una noció fidel dels llocs on han aparegut restes. Certament la toponímia pot ajudar ja que en el cas d'El Resalany, per exemple, els termes municipals on encara es conserva el nom (Alberic, Massalavés, Benimodo i

l'Alcúdia –el tros pertanyent al terme d'Alzira, conegut com la Garrofera d'Alzira, a pesar que jurídicament forma part d'esta ciutat, físicament està integrat en l'espai de Massalavés i l'Alcúdia-) constitueixen una unitat territorial de no excessiva amplària.

El Resalany formava part junt a l'Alcúdia de les possessions dels Montagud (posteriorment dels Castellví de Montagud) i és en esta darrera població on la memòria i la consideració històrica del poblat morisc resta més viu.

Ara, majoritàriament en l'espai jurídicament pertanyent al terme municipal d'Alzira, partida de La Garrofera, s'ha iniciat el procediment per crear un polígon d'habitatges (ja s'ha intervingut en obres d'infraestructura com la conducció d'aigües i altres, així com en el millorament de la carretera d'Alzira a la Garrofera, concretament a l'Alteron de las Polseras) que directa o indirectament podria afectar possibles restes del poblat morisc d'El Resalany, com el castell que formava part de la xarxa de vigies prop de la zona muntanyenca.

Per tot això, i estudiats els documents que ens ha tramés l'Associació Cultural "Gaspar Dies", consultada la bibliografia sobre el tema i, de manera essencial, per la indagació personal i visites al lloc, podem presentar les següents conclusions:

Conclusions

1. Considerem que l'antic poblat d'El Resalany, així com altres poblats de la comarca de la Ribera Alta del Xúquer abandonats per l'expulsió dels moriscs de 1609 i també per catàstrofes naturals o cultius nocius, tenen la suficient importància històrica i referencial per la identitat de la zona i concretament per alguns dels pobles actuals.
2. Caldria, amb l'aportació dels especialistes en arqueologia, l'estudi de les possibles restes per tal de considerar la seua incorporació al patrimoni monumental i sentimental de la zona.
3. Convidaríem a la Mancomunitat de Municipis de la Ribera Alta que encetara la realització d'un mapa i un estudi profund sobre els despoblats de la comarca.

4. Igualment seria convenient que els propis municipis, els més directament

interessats en promocionar i conservar el seu patrimoni, iniciaren unes tasques de recuperació i senyalització d'estos llocs. Tant en l'anterior consideració com en esta el Consell Valencià de Cultura ofereix la total col·laboració per dur endavant una acció que només beneficis reportaria als pobles de la comarca. Quan es realitzen estudis arqueològics, caldria introduir als plans generals d'ordenació urbana la qualificació de zona protegida, als efectes de la conservació de les restes o vestigis.

5. Aquest informe s'enviarà a l'Associació Cultural "Gaspar Dies", entitat sol·licitant, a la Conselleria de Cultura de la Generalitat, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, als Ajuntaments d'Alberic, l'Alcúdia, Alzira, Benimodo i Massalavés, i a la Mancomunitat de Municipis de la Ribera Alta i a totes aquelles institucions i entitats que puguen estar interessades.